

MASARYKOVA UNIVERZITA

STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY

Úvod do studia znakových jazyků

Podzimní semestr 2013

Brno, 14. listopadu 2013

MASARYKOVA UNIVERZITA

STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY

Číslovky v českém znakovém jazyce, inkorporace číslovek

Brno, 14. listopadu 2013

ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

- Číslovkami v českém znakovém jazyce se zabývala Šebková (2005). Číslovky, zejména některé základní, nejsou na území České republiky jednotné, existují minimálně dvě varianty – česká a moravská. Jsou nám známy i odlišné varianty základních číslovek vyskytujících se ve Valašském Meziříčí.
- Zajímavé je, že i základní číslovky od 1 do 10 se mezi znakovými jazyky liší, např. 1, 2 v českém znakovém jazyce jsou jiné než v americkém znakovém jazyce: (1) A_1 , D_x (2) D_0 , V .

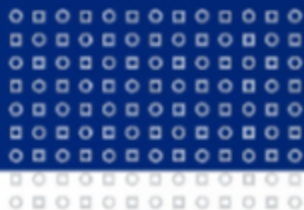

ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

Šebková dělí číslovky na základě významového kritéria do čtyř skupin:

- 1. ZÁKLADNÍ**
- 2. ŘADOVÉ**
- 3. NÁSOBNÉ**
- 4. SPECIÁLNÍ**

1. ZÁKLADNÍ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

- Číslovky 1 až 5 se ukazují na jedné (dominantní) ruce, číslovky 6 až 10 na dvou rukách. Artikulují se v neutrálním prostoru před tělem. Odpočítávání uskutečňuje vždy dominantní ruka.

PĚT

SEDM

- U číslovek 11 – 19 existují minimálně dvě varianty v českém znakovém jazyce.

TŘINÁCT

(česká varianta)

TŘINÁCT

(moravská varianta)

ŠESTNÁCT

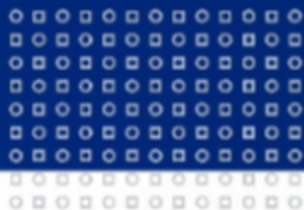
(česká varianta)

ŠESTNÁCT

(moravská varianta)

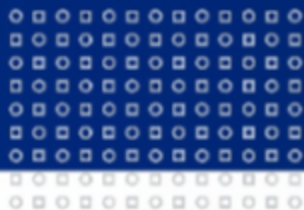

2. ŘADOVÉ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

- Číslovky řadové mají význam nějakého pořadí.
- V českém znakovém jazyce se dělí do tří podskupin, které se liší svou formou i významovými oblastmi.

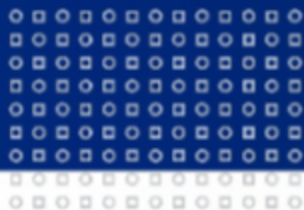
2. ŘADOVÉ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

I. Číslovky řadové

- Používají se při vyjadřování konkrétního data. Ruka ve tvaru základní číslovky, orientovaná směrem k tělu, blíže k levému rameni se pohybuje v neutrálním prostoru směrem doprava.

- U číslovek nad dvacet se jako číslovka řadová ukazuje pouze druhá číslice.

Výjimku tvoří číslovky končící na celé desítky (př. dvacátý, třicátý) a číslovka „dvacet dva“, které se ukazují jako běžné číslovky základní.

2. ŘADOVÉ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

II. Číslovky řadové

- Používají se například při vyjadřování umístění (ve sportu nebo například při určování pořadí dětí podle věku).
- Výjimku tvoří řadová číslovka „první“, máme-li na mysli „první místo“ ve sportu, nebo pořadí dětí.
- Číslovky 11. a výše se ukazují již jako kombinace znaků „číslo“ (příslušná číslovka základní) + „místo“.

2. ŘADOVÉ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

III. Číslovky řadové

- Používají se při vyjadřování konkrétního ročníku ve škole, pořadí v lavici apod.

- Podobně jako u číslovek řadových (II.) je použití těchto číslovek omezeno na číslovky 1.-10., vyšší čísla se ukazují jako kombinace znaků „číslo“ (základní číslovka) + „ročník/řada“.

3. NÁSOBNÉ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

- Číslovky násobné mají význam násobenosti nebo opakování děje.
- Dělíme je do čtyř podskupin:

3. NÁSOBNÉ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

I. Číslovky násobné

- Při jejich artikulaci opíše ruka ve tvaru příslušné číslovky základní, která je orientována v neutrálním prostoru před tělem, malé řecké písmeno „alfa“.

- Takto se ukazují číslovky „dvakrát až pětkrát“.

TŘIKRÁT

- Číslovky „šestkrát“ až „x-krát“ se opět ukazují jako kombinace znaku pro číslovku a znaku „krát“.

ŠESTKRÁT

- *Výjimku tvoří číslovka „jednou“, která se ukazuje na dlani levé ruky jako číslovka násobná II.*

3. NÁSOBNÉ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

II. Číslovky násobné

- Vyjadřují frekvenci nějakého děje v rámci určitého časového úseku, například „tříkrát týdně“.

- Zde se ukazují regionální rozdíly, na Moravě se tyto číslovky znak stejně jako číslovky násobné (I.)

TŘIKRÁT

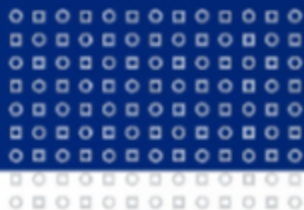

V Čechách je to odlišné: Místem artikulace je dlaň levé ruky, po které pravá ruka, orientována směrem dolů, s krátkým počátečním kontaktem posune rychle směrem dolů. Pohyb není opakovaný.

TŘIKRÁT

Takto se artikulují české znaky číslovek „jednou“ až „pětkrát“, číslovky „šestkrát“ a více se již ukazují jako kombinace znaků číslovka a „krát“.

3. NÁSOBNÉ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

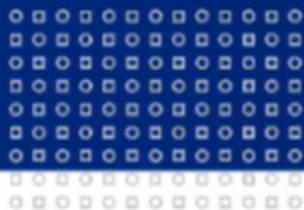
III. Číslovky násobné

- Tyto číslovky vyjadřují, o kolikrát je něčeho víc (př. dvojnásobná cena).
- Artikulují se na dlani levé ruky. Pravá ruka je při artikulaci ve tvaru příslušné číslovky „dvě“ až „pět“ (pozor, u číslovky „dvě“ se také užívá druhá varianta, a to netypický tvar ruky „V“) s počátečním kontaktem na dlani nebo hřbetu (regionálně rozrůzněné) levé ruky, která směřuje prsty mírně nahoru, vykoná jednorázový obloukovitý pohyb směrem k tělu.

TROJNÁSOBEK

- Chceme-li ukázat číslovky „šestinásobný/ě“ a více, musíme již pro takové vyjádření použít kombinaci číslovky základní a znaku „krát“.

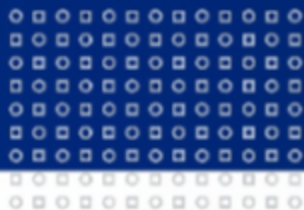

3. NÁSOBNÉ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

IV. Číslovky násobné

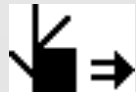
- Tato podskupina číslovek vyjadřuje, pokudikáté se opakuje nějaký děj (př. *poprvé, podruhé, potřetí, ...*), ale také pořadí (*dítěte, věci*). Výjimku tvoří číslovka „poprvé“ (u děje) nebo „to/ta první“ (dítě, věc), která se ukazuje jako číslovka řadová (I.) POTŘETÍ
- Artikulují se v neutrálním prostoru před tělem. Ruka ve tvaru příslušné číslovky „dvě až „deset“ má pravou dlaň orientovanu směrem doleva, u dvouručních znaků se přidává levá dlaň orientovaná doprava. Pohyb ruky je rychlý, směrem dopředu a potom dolů.
- Chceme-li ukázat číslovky „jedenáctinásobný/ě“ a více, musíme již pro takové vyjádření použít kombinaci číslovky základní a znaku „krát“.

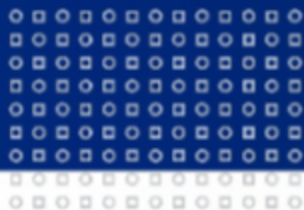

4. SPECIÁLNÍ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

I. Číslovky obrácené

- Používají se například při ukazování posledního čísla nějakého konkrétního letopočtu (2002-5, 2010), známek ve škole, nebo části města (např. Praha 2-5) či čísla tramvají 1-9.
- Formálně se shodují s číslovkami základními, avšak orientace dlaně/ní je vždy směrem od těla.
TŘI (letopočet, čísla tramv. ...)
- Číslovky 11. a výše se ukazují již jako kombinace znaků „číslo“ (příslušná číslovka základní) + „místo“.

4. SPECIÁLNÍ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

II. Číslovky ikonické

- Jsou to takové číslovky, které svou formou částečně napodobují číslice psaného jazyka.
- Používají se rovněž ve specifických kontextech, např. při ukazování čísla dresu sportovního hráče nebo věku člověka (pokud končí čísla „šest“ až „devět“, např. 26 let). Tyto ikonické číslovky se také používají při ukazování hodin.
- Dále můžeme ikonické číslovky používat v matematice (mocniny, metry čtvereční, metry krychlové), jde o čísla „dvě“ a „tři“.

4. SPECIÁLNÍ ČÍSLOVKY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

III. Číslovky specifické

• Představují malou skupinu číslovek, které se používají v specifických kontextech, avšak svou formou i užitím se ostatním číslovkám speciálním vymykají.

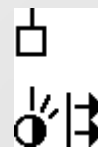
• Patří mezi ně např. číslovky mající význam „*dvojka z chování*“,

dále číslovky „*pouze-jeden*“ plurál u zájmen:

„*jediný*“

inkluzivní a exkluzivní

MY=DVA_{INKL./EXKL.}, VY=DVA, ONI=TŘI, ONI=PĚT

INKORPORACE ČÍSLOVEK (ČASOVÉ A FINANČNÍ ÚDAJE)

- U časových údajů základní číslovku můžeme inkorporovat do znaků „minuta“, „hodina“, „měsíc“, „rok“ (máme-li na mysli trvání nějakého časového období).

TŘI=MINUTA , TŘI=HODINA 3=ROK

- U finančních údajů spatřujeme odlišnost v českých a moravských znacích. V Čechách můžeme inkorporovat číslovky u znaků „koruna“. Inkorporují se „jedna“ až „deset korun“, pak celé desítky „dvacet“ až „devadesát“ a nakonec i stovky od „sto“ až „pět set“. Číslovky vyšších hodnot – „šest set korun“ a výše – a číslovky neoznačující celé desítky či stovky se již ukazují jako kombinace znaku „cena“+„základní číslovka“.

Doporučená literatura:

ŠEBKOVÁ, H. *Číslovky v českém znakovém jazyce*.
[Bakalářská práce.] Praha: Filozofická fakulta Karlovy
univerzity v Praze, 2005.

Děkuji za pozornost.

Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky Masarykovy univerzity

Šumavská 15, 602 00 Brno

Tel.: 549491105

Fax: 549491120

E-mail: teiresias@muni.cz

www.teiresias.muni.cz